

נאמר של עייר

חיינו ומותו המופלאים של דני הפייזנו * עדייה

של חדווה הרכבי * מי היתה אהובתו האלמונית

של חיים נחמן ביאליק? * תה ואופיום יש בסין

תרגום

טורטיה-פלט

ספרים אדם קורא בנעוריו ומשפיעים עליו, הופכים בבגרות לנטל כבד של זכרונות, המהולים בפחד מפני הקריאה החורזת בהם. ספר-נעורים משול לרוב לאהבת נעורים לאהבת-בוסר. אהבת-הנעורים שלי, ספר שהעניק לי ראיית-עולם זורקת למדי, היה סיפורו של ג'ון סמיינבסק דני טורטיה פלט, בהרנומו של יוצרתו רמזש.

בימים אלה ראה-הספר אור במהדורה חדשה, תחת הכותרת טורטיה פלט / הירח שקט. הקריאה בו משולה לאהבת בוסר שהפכה לאהבה מלאה בשלות. ספר זה, בעיקר חלקו הראשון, הוא פנימה ספר רותלי, אשר למבקר אותו נותר מעט מאוד להסביר, לפענח, לשרשור וכו'. טורטיה פלט הוא סיפור, שיש לקרוא, לקרוא בו שוב, ולעבור איתו חוויה ספר-תה נהדרת.

זהו סיפור חיינו ומותו המופלאים של דני, פייזנו (בן תערובת של דם ספרדי, אינדיאני, מכסיקאי ולבן), בעיר מונטרי של החוף בקליפורניה. בטורים הבאים נגולל את תמצית סיפור חיינו ומותו של דני, בלשונו של ג'ון סמיינבסק:

„זה המעשה בדני וברעיו של דני ובכיינו של דני... כיתו של דני דמה במיקצת שלולת-העגול, ורעיו של דני דמו במיקצת צת לאביריו... המעשה הזה מכפר על הרפתקאות רעיו של דני... במונטרי, אותה עיר עתיקה שעל חוף קליפורניה... הוא נר באותו אזור של מעלה-הגבעה מעל לעיר מונטרי, הקרוי טורטיה-פלט... כמו היה אדם חשוב שהיו לו שני בתים בטורטיה-פלט והיה מוכרם בשל עושרו, אם העירף על המתבגר לישון ביער, לעבוד כחות ולחלק את לחמו ויינו מרדיו של עולם ממאז, לא היה זה משהו שלא היו לו קרובים בעלי-המעשה... כשהיה דני בן עשרים וחמש, הוכרזה המלחמה על גרמניה. דני ויודיו פילון הריקו שני גלונים של יין כששמעו על המלחמה, ג'ון, הפורטוגזי הגדול, ראה את נצנוץ הפקבוקים בין האורנים והציטרף אל דני ופילון. משרד היוו כפקבוקים עלתה אהבת-המלחמה בשלושת ה-גברים... לפני לשכת גיוס אחת הרעיו כקול רם, לחיי אמריקה... עד שהקריץ סמל-הגיוס, לבש את מדיו וירד לרחוב בהשתיקה. הוא נשאר כדי יעקבם... ופקיצא דני למסאס ואילף פרדות כל ימי המלחמה, ופילון צעד לזרחה ולרחבה של אורגון עם חלי-הרגלים וג'ון הגדול, כפי שיתברר להלן, הלך לכלא...

„בשחור דני מן הצבא נודע לו שהוא יורש ובעלים לרכוש הוויחו, כלומר הסב, מת הניח לדני את שני הבתים הקטנים בטורטיה-פלט. נשמעו דני על כך העניק עליו קצת נטל אחריותה של הבעלות. עוד לפני שיצא להסתכל בנכסיו, קנה גלון של יין אדום ושתי את רובו מעצי-מו... הוא חזר במעלה הרוב אלואראאי, מנפץ חלונות בלכתו, ובקרי-הרחוב ה-שנייה תפס שומר בירו... במשך חודש ימים ישב איפוא דני על מיטתו בכותל הסוהר העירוני של מונטרי... ערב אחד, כשכבית-הסוהר היה עצוב מאוד, נכנס

סיפור ראליף לתאו של דני וכידו שני כקבוקי יין, שעה לאחר מכן יצא להביא עוד יין, ודני יצא איתו... הלילה היה אפל ולח. הערפל נה כמלמלה רפויה בין האורנים המזחירים... לפניו הכחין כי דמות אצה שנויה; וכאשר צימצם את המרחק, הכיר את הילוכו החפז של רעיו מאו, פילון... הם ערכו מרוצה וצלו את הקדל ואכלו את הלחם הישן. גובה הכרני די ירד במהירות כפקבוק... כואבים ושבורי-לב, הוסיף פילון כקצב, לא אין זה שיר, אמר דני, הנה יושבים אנו ללא בית. נתנו את חיינו למנון ארצנו, ועכשיו אין לנו קורת-גג מעל לראשנו... פילון! ברווז שמך קטן שלי, תנוניקי חמודי, שכחתי לזכר! אני יורש! יש לי שני בתים... פי, לון, אני נשבע: שלי שלך. כשיש לי בית, יש לך בית. תן לגימה!... פילון ראה כי דאגת הנכסים ירדה על פניו של דני. לעולם לא יהיו עוד הפנים האלה חסרי דאגה. שוב לא ישובו שני חלונות, כשיש לו חלון נות משלו לשבור... בערב העלו של של אצטרובלים ב-תנור הסגור. הלח-כות נהמו בארובה. דני ופילון, שבעים, שרויים בחום ומאז-שרים, ישבו ככיס-אות-הנדרה והתינועעו הרש לפניו ולאחר... כממשך שנים לא היה לו שום בית. עכשיו יש לי שניים. אני לא יכול לישון בשני בתים. פילון שנא ביזבוז, זה כדיוק הדבר שמציק לי. למה שלא תשכור את הבית השני? הציע. דני נעשה אדם גדול, כי היה לו בית להשכור, ופילון עלה כסולם החכרה משהו ששכר לו בית. מן הנמנע הוא לומר אם דני אמר לקבל דמו שכירות כלשהם ואם אמר פילון לשלמם. אם אמרו, התאכזבו שניהם. דני מעולם לא תבעם ופילון מעולם לא הציעם...

„פילון ניצל מן האנזכות. אמנם, הוא לא הביא את הין לביתו של דני. אבל מייד הזמין את פאבלו להתחלק בו אותו בביתו השכור... פילון עט על המציאה, שמע נא, פאבלו, מה דעתך לישכור חלק מהבית שלי? לעולם לא תדע עוד קרקע קרה... העובדה שבדרך היה לו שי פאבלו לעולם לא ישלם המי-שכירות לא פגמה בנצחונו. אם יבקש ממנו פעם דני כסף, יוכל פילון להגיד: אני אשלם כשאפאלו ישלם... החיים עברו על פי לון ופאבלו בלי כל חריקות... לו היה כל המל והלומים, אמר פאבלו, היינו עשירים מאוד. היינו שיכורים כל ימי חיינו... לבסוף הכרו פילון ופאבלו דרי ג'יוס מאורה כשני כלבי-ציד מתרשמים הסוגרים על צידם. הם השכירו לג'יוס את השימוש בביתם בעד המישה-עשר דרי לר החודש... אני אגיד לך משהו, המדי שיר פילון, אם לא נשלם לדני שני דולר יזרקו את כולנו לרחוב וזו תהיה אש-מתך...

„היין נתמעט ונתמעט כבקנה, אבל לפני שאזל תקף הנמנום את שלושת הרעים... האש רעכה... הנר כיוון את רומח אורז

השמיימה... רוח קמה בחוף ונשבה מבקע לחרכים שבקיר. הנר נשמט הצידה... האש ליחכה את המשי ואצה לעבר התיק... השלהבות טיפסו בקירות ומצאו חורים קמנים כנג... הם עמדו לפני ה-בית הבוער... קול הצופרים הגיע אליו... פילון פנה בחיפז אל ג'יוס מאריה: ריץ ותניד לדני שהבית שלו בוער!... אז מה? אמר דני, אם ה-כבאים לא מצליחים לעשות כלום. מה פילון חושב שאני אעשה?...

„בשעת בוקר מוקדמת יותר ניגש וספר את ריבוע האפר השחור ואת הציונות המעוקלים, שהיו בשעתם ביתו השני. לצאת כדי חובה התמכר למעט כעס על רעים רשלים, והתאבל רגע על אותה סגולת חלוף של נכסים ארציים... בשעה שלוש אחר הצהריים בערך פס-עו שלושת בעלי-התשובה לאטם ל-עבר ביתו של דני. ורועותיהם היו עמוד פות מנחות פויר... לפני שהוצף דני כליל בגלי רעיו, השמיע אזי הרה אחת: אני רוצה שאף אחד מ-כם לא ייגע במי-מתי, פקר, זה ה-דבר החידו שאני צריך לעצמי! אף-על-פי שאיש לא הוכיר זאת, ידע כל אחד מהארבעה, שי-כולם עומדים לגור בביתו של דני. פי-לון נאנח בחנאה. הלכה לה דאגת שכר-הדירה; הלכה לכל האחריות הכי-רופה בחוב...

„כמו חתול, המתקרב והולך משך שעה ארוכה אל אנקור, היה פילון נכון לוי-נוק, מצאתי! קרא מוחו, ככה זה: לשודדים יש כסף, אבל אין לו שכל להשתמש בו. לי יש השכל! אני אצטרף את שכלי לשימושו... הבודד הקטן והמסכן, הוסיף דני, אילו ידעת, הייתי מומין אותו מומן, גם אם לא היה לו שום אוצר. אש של עליוות יקרה בלב כולם... בבית החל להיות צפוף מעט, על המשת האנשים והמשת הכלבים... בערב, כי שימשו ליד התנור וסיפור את עלילות טורטיה-פלט בקולותיהם העצילים של אלים שבעים, היו עיני שודדי-העלים מתרוצצות מפה אל פה...

„אילו היה הפורטוגזי גיבור, היו עוב-רים עליו בצבא ימים קשים. העובדה שהיה ג'ון הפורטוגזי הגדול, בעל נסיון של שמש בכלא של מונטרי, לא זו בלבד שחסכה ממנו את המסכנות שבאהבת-מולדת נכובת, אלא גם חיזקה אותו כאמיר-נאו... משתי שנותיו בצבא בילה כי-כלא שמונה-עשר חודש... בשידור ג'ון הגדול מן הרכבת, הוא היה לבוש מעיל עליון צבאי... העיר לא השתנתה ה-כה, פרט לאיסור המשקאות; החוק איסור המשקאות לא שינה דבר אצל טורלי. ג'ון החליף את מעילו בגלון של יין ויצא לחפש את רעיו... בערב טיפס במעיל לה הגבעה לעבר טורטיה-פלט, לחפש את דני ופילון. שעת דמדומים היתה כשעלה במעלה הרחוב, וברכנו פגש את פילון... הפייזנוס מטורטיה-פלט לא השתמשו בשעונים. מפעם לפעם היה אחד הידי-ים

ספר סמיינבסק אהבת בוסר שהפכה לאהבה בשלה

דים רוכש לו שעון כאילו ררך יוצאת מגדר הרגיל. אבל לא היה מחויק בו אלא כדי להחליפו תמורת משהו שהיה זקוק לו באמת. שעונים היה להם שם טוב בביתו של דני, אבל רק בתור אמר-צעי חלופין. לצרכים מעשיים היה משמש אותו שעון זהב גדול, השמש... הרעים שקטנו בתוך שיגרה, שהיתה עשויה להיות כבוקר, יושבים בשמש ותהוים לדעת מה יביא שודדי-הים... בשמש החל דני ה-גם על ימי חירותו... לכסוף נכנע לגע-לפניו. לילה אחד ברח לו. הוא נכנס ליער ונעלם... כמה זכא הרעים, וכמה כבד בהם לבס! דני רץ לקראת מותו, אמרו בעצבות, ויודנו הקטן נתון במצוקה ואין כוחונו לעזור לו...

„בשחור דני אל ביתו ואל רעיו אחרי התקפת האמוק שלו, לא סבל מייסורי מצפון... הוא התחיל חי בלי חמדה... הזיקנה עמדה בעיני דני, והתשישות... הם שמו לב שהוא מניח לזוכים לחול על רגליו שעה ארוכה... פילון הוליד את כולם אל הערוץ שמאחורי הבית. נתתי לדני את היין האחרון, והוא הועיל לו. מה שדני זקוק לו זה המון יין, ואולי נשף. איפה נובל להשיג יין?... שבעה הרעים יערכו נשף לדני?... בשעות אחר-הצהריים שטפו גלים של הת-רגשות על-פני טורטיה-פלט. שמלות שלא לבשו שנות-חיים הוצאו...

„הופיע המון. קערות של אורז, פירים של שר-עוף מהביל, סופגניות מרהיבות! והיון בא גלונים על גלונים. מארמיו הפך והוציא בינויה של יוספי תפוחי-אדמה... הם הולידוהו במרוצה במעלה הגבעה... שלושת המאחרים הגיעו במר-צה. דני הנבית את ראשו ויילל כתי. צני-צנות יין חושמו אליו. הוא לגם לגימה מכל אחת מהן. איזה נשף זה היה... ודני - ממש כשם שנשף זה לא היה דוגמתו, כך היה דני למעלה מכל התחרות כחת-ההג... הלילה עבר כמהירות, ועדיין היה דני שואג בתוך החבורה... דני, אומרים אנשי טורטיה-פלט, גינה את דמותו במהירות. הוא נעשה עצום ואיום-עיניו ורחו כנכסי מכונות. היה בו משהו מחלף אימים... דני קרא תיגר על העולם... אף אחד לא? חור דני וקרא, אני לבדי בעולם? איש לא יקום להילחם איתי?... דני הודקף. אומרים שראשו כמעט נגע בתקרה. אם כן, אצא לי כנגד אותה חויה היודעת להילחם. אמצא את האלמונות הראוי לדני! הוא פסע אל הדלת... במחויק שמעו את שאגת התיגר שלו... הם שמעו את דני מסתער על המערכה. הם שמעו את צווחת ההתרתם האחרונה שלו, אחריה חבטה. ואחר-כך דממה...

„החולכים אחרי פילון ראודו אין יוורד במשעול. הם הלכו אחריו לאיטם. הם מצאו את פילון בתחתית הערוץ, נחון על גבי דני רצוץ ומעות. הוא נפל מגובה שנים-עשר מטר... לפני שנגלתה הת-לובה לעין היו רעיו של דני ברובים בעשב הכוה שמכסים לבית-הקברות. הת-פילה היתה קצרה וצבאית. הורידו את הארון; הרובים השמיעו קול נפץ; ה-הצוגרה השמיעה תרועה... שעות אחרי הצהריים עברו והערב בא. כל אחד מהם, כשלגם את יינו, שוטט על פני העבר... בשבת השיר מצין פילון מן הסיגר שלו... הוא הדליק את הסיגר והתין את הגפ-רור. הקיסם הבוער נתח על גליון עיתון ישן כסמך לקור. כולם זינקו ממקומם לכבות את האש כרגלם; ובכולם עלתה מחשבה שמימית והם חזרו וישבו. עיני-הם נפגשו אלה עם אלה, והם היינו באותו

ג'ון סמיינבסק - טורטיה פלט; עב-רית: י'שלח (יונתן רטוש) + הירח שקט; עברית: ג'ידנו טורי; הוצאת כתר; 214 עמודים (כריכה רכה).